

Ipsum signum est vehementis desiderij. R E M I. Illis autem qui in gratia perfecti esse volunt, ostendit qualiter ad perfectionem venire possunt unde sequitur. Ait illi Iesus. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia que habes, & da pauperibus. Notanda sunt ista verba: non enim ait. Vade & manduca omnia que habes, sed. Vade & vende. Et non ait. Aliqua, sicut Ananias, & Saphira: sed. Omnia. Et pulchre subiungit. Quae habes. Illa enim habemus, que iuste possidemus. Illa ergo quae iuste possidentur, vendenda sunt. Quae vero iniuste, sunt eroganda illis quibus fuerat ablata. nec ait. Da proximis, aut diuitibus, a quibus accipies similia, sed. Da pauperibus. A V G. de Operibus Monachorum. Nec attendendum in quibus Monasteriis, vel in quo loco indigentibus fratribus hoc quod habebat aliquis impenderit. Omnium enim Christianorum vna Respublica est. Et ideo quisquis Christianus necessaria vbi libet erogauerit, vbi cumque etiam ipse quod necessarium est sibi accipit: de eo quod est Christi accipit. R A B A. Ecce duas vitas hominibus propositas audimus: actiuam, ad quam pertinet: Non occides, & cetera legis mandata: & contemplatiua, ad quam pertinet: Si vis perfectus esse. Actiua, ad legem pertinet: Contemplatiua ad euangelium, quia sicut vetus nouum praecessit testamentum: ita bona actio praecedit contemplationem. A V G. contra Faustum: Nec tamen illi soli, qui vt sint perfecti vendunt, vel dimittunt oia sua, pertinent ad regnum caelorum, sed huic militiae Christianae propter quoddam commercium charitatis, subiungitur etiam quaedam stipendiaria multitudo, cui dicitur in fine: Esuriui, & dedistis mihi manducare, quod abijt, vt istos a mandatis euangelicis alienos a vita aeterna separandos iudicemus. H I E R. contra Vigilantiu: Quod aut Vigilantiu asserit eos melius facere qui vtantur rebus suis, & paulatim fructus possessionu pauperibus diuidant, quam illos qui possessionibus venditis se melius omnia largiantur: non a me ei, sed a Deo respondebitur. Si vis esse perfectus, vade & vende. Iste, quem tu laudas, secundus, aut tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis, & tertis praeferenda. G E N N A. de Ecclesia dogmatibus: Bonum est enim facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est pro intentione sequendi Dominum insimul donare, & absolutum sollicitudine egere cum Christo. C H R Y. in Homil. Et quia de pecunijs erat sermo, a quibus denudari admoijit: ostendit qd ampliora his retribuetur, quanto terra maius est caelum, & ideo dicit: Et haec facta, in cae, in thesau. enim copiam, & permanentiam retributionis ostendit. O R I. Si autem omne mandatum in hoc verbo impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum, perfectus autem est qui impleuerit omne mandatum, quomodo Dns dicenti adolefcenti: Haec omnia seruauit a iuuentute mea, quasi nondum perfectus dicit. Si vis perfectus esse, forte autem quod ait: Diliges proximum tuum, non a Domino positum est, sed ab aliquo additum, quia nec Marcus, nec Lucas hunc locum exponentes hoc addiderunt. Vel aliter. Scriptum est in euangelio Em Hebraeos, qd cum Dns dixisset ei: Va, & veni. omni- quae haec cepit diues scalpere caput suum, & no placuit ei. Et di ad eum do. Quo dicit. Ie. & Prophe. qm. scri. est in lege: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et ecce multi fratres tui filij Abraham, amici sunt stercore morientes praefame, & domus tua plena est multis bonis, & non egreditur omnino aliquid ex ea ad eos. Volens ergo Dns arguere diuitem illum, dicit: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quae habes, & da pauperibus. Sic. n. apparebit si diligis proximum tuum sicut teipsum. Sed si perfectus est qui habet omnes virtutes, quomodo fit perfectus qui vendit omnia sua, & pauperibus dat? Ponamus enim aliquem hoc fecisse: quomodo statim erit sine ira, sine concupiscentia, suscipiens omnes virtutes, & deponens malitia vniuersam? Sapienter ergo videbitur forsitan dicere, qm qui pauperibus tradidit bona sua ipsorum orationibus adiuuatur, accipiens ad suam spirituale inopiam illoru spiritualem abundantiam, & fit hoc modo perfectus, quamuis aliquis humanas habuerit passiones, aut ita ille qui mutauit pro diuitiis paupertatem, vt fiat perfectus credens sermonibus Christi, adiuuabitur, vt sapiens fiat in Christo, iustus & castus, & absque oi omni passione, non tñ sic, vt in ipso tpe quo tradidit bona sua pauperibus, fiat oino perfectus, sed ex illo die incipiet speculatio Dei adducere eum ad oes virtutes. Aliter aut ad expositionem moralem tranfbit, dicens substantiam esse vniuersamque actus animae eius. Imperat ergo Christus vendere omnem substantiam malam, & quasi tradere eam virtutibus operantibus eam, quae ab omni bono pauperes sunt. Sicut enim pax Apostoloru reuertitur ad ipsos,

Cap. 7.

nisi fuerit filius pacis, sic vniuersa peccata reuertuntur ad aiores eorum, cum non fuerit quis vnus malis eorum, & sic neque dubitatio erit, quin statim erit perfectus, qui sic vendidit omnes proprias facultates. Manifestum est autem, quod qui talia agit non habet thesaurum in caelo, & ipse factus celestis. In suo enim caelo habebit thesauru gloriae Dei, & diuitias in omni sapientia Dei. Talis autem poterit sequi Christum, quia non distrahitur ab aliqua mala possessione, quo minus Christum sequatur. H I E R O. Multi etiam diuitias relinquentes, Dnm non sequuntur, nec ad perfectionem sufficiunt, nisi post contemptas diuitias Saluatorem sequantur, id est relictis malis, faciant bona. Facilius enim sacculus contemnitur, quam voluntas. Et ideo sequitur. Et veni sequere me. Sequitur enim Dnm qui imitator est ei, & per vestigia illius graditur. Sequitur: Cuius audisset adolefcentis verba haec, abiit tristis. Haec est tristitia quae ducit ad mortem. Causa quae tristitia redditur: Erat enim habens multas possessiones, i. spinas, & tribulos qui sementem dominicam suffocauerunt. C H R Y. Non enim similiter detinentur qui pauca habent, & qui multis abundant, quoniam abiectio diuitiarum maiorem accendi flammam, & uiolentior fit cupido. A V G. in Epistola ad Paulum, & Thersasiam: Nescio autem, quomodo cum superflua terrena diligatur, artus adeptus, quam concupita confringunt. nam unde iuuenis ille tristis discessit, nisi quia magna habebat diuitias? Aliud est enim iam nolle incorporare, quae defunctalium iam incorporata diuellerent. Illa enim uelut extranea repudiantur, ista uelut membra praeduntur. Secundum historiam autem, iste adolefcentis laudabilis quidem est, quia non occidit, non adulterat, uel uituperabilis autem, quia contristatus est in verbis Christi uocantibus eum ad perfectionem. Adolefcentis quippe erat secundum animam, & propterea relinquit Christum abiit. G L O. Occasione huius auari de quo praedictum est, habuit sermonem Dns de auaro, unde dicitur: Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico uobis, quod tristitia abest deus. Quod autem dixit non de pecunijs quidem detrahens, sed eis qui detinentur ab ipsis. Et discipulos pauperes existentes non uerecundari ob inopiam. H I L A. Habere enim diuitias criminis non est, sed modus in habendo retinendus est. Nam quomodo coicidant, est necessitatibus sanctorum, si communicanda materia non relinquatur? R A B A. Sed inter pecunias habere, & pecunias amare nonnulla distantia est, tutius autem est, nec habere, nec amare diuitias. R A B A. Vnde Dominus in Marco exponens huius loci sensum: difficile est confidentibus in diuitiis intrare in regnum caelorum. illi enim in diuitiis confidunt, qui omnem suam spem in diuitiis collocant. H I E R O. Quia uero diuitiae habere difficile contemnantur, non dicit, quod impossibile est diuitem intrare in regnum caelorum, sed difficile, ubi difficile ponitur, non impossibilitas praetenditur, sed raritas demonstratur. H I L A. Periculosa enim cura est uelle ditescere, & gratiae onus innocentia subiit incrementis opum occupata. Rem enim saeculi famulatus Dei non sine saeculi uitris allequetur: hinc difficile est diuitem regnum caelorum adire. C H R Y S O S T O M V S. in Homil. Quia uero dixerat, difficile diuitem intrare in regnum, praedictum ad ostendendum quod est impossibile, unde sequitur. Et iterum dico uobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum caelorum. H I E R O. Secundum hoc nullus diuitem saluus erit. Sed si legamus Esaiam, quo Cameli madian, & Ephraeni ad Hierusalem cum donis atque muneribus, & qui quondam curui erant, & uitiorum grauitate distorti ingrediantur portas Hierusalem, uidebimus quomodo & isti Cameli, quibus diuites comparantur, cum deposuerint grauem sarcinam peccatorum, & totius corporis prauitatem, intrare pnt per angustam & arctam uiam, quae ducit ad uitam. C H R Y, super Mat. Gentium etiam animae assimilatae sunt tortuosis Camelis, in quibus erat gibbus idolatrie, qm cognitio Dei erectio est animatum. Acus autem est filius Dei, cuius prima pars subtilis est secundum diuinitatem, alia uero crassior secundum incarnationem eius. Tota autem recta est, & nulla habet deflexionem, p cuius uulnus passionis gentes ingressae sunt in uitam aeternam. hac acu confusa est immortalitatis tunica. ipsa est acus quae spiritui confuit carnem, haecacus Iudaeorum populum iunxit & Gentium. haecacus amicitiam angelorum, & hominum copulauit. Facilius est ergo gentiles transire per foramen acus, quam diuites Iudaeos intrare in regnum caelorum. Si enim gentes cum tanto labore diuelluntur ab irrationabilibus Idolorum culturis, quanto magis Iudaei diuelluntur a rationabilibus Dei culturis?

Hom. 6.

Hom. 11.

culturis? G L O. Aliter dicitur: Quia hierosolymis, quaedam porta erat, quae foramen acus dicebatur per quam camelus, nisi depositus onere, & flexis genibus transire non poterat, per quod significatur, diuites non posse transire viam uitam, quae ducit ad uitam, nisi foribus peccatorum, & diuitijs, depositis, saltem non amando. G R E G. 35. Mora. Vel homine diuitis quemlibet elatum, cameli appellatione propriae condescensionem significat. Camelus autem perforamen acus trahe, cum redemptor noster uique ad susceptionem mortis, per angustias passionis intrauit, quae passio uelut acus extitit, quia dolore corpus pupugit. Facilius autem camelus foramen acus, quam diues regnum caelorum ingreditur, quia nisi ipse prius per passionem suam formam nobis humilitatis ostenderet, nequaquam se ad humilitatem ipsius superba nostra rigiditas inclinaret. C H R Y. in Homi. Discipuli autem inopes existentes turbantur, pro salute aliorum dolentes, & doctorum iam uiscera assumentes. unde sequitur: Audientes autem discipuli, mirabantur dicentes: Quis poterit saluus esse? A V G V S T. de Quatuor euangel. Cum autem pauci sint diuites in comparatione multitudinis pauperum, intelligendum est, quod omnes qui diuitias cupiunt in diuitum numero haberi discipuli animaduertunt. C H R Y. in Hom. Dei autem opus hoc esse consequenter ostendit, quoniam multa opus est gratia, vt homo in diuitijs dirigitur, unde sequitur: Aspiciens autem Iesus dixit eis: Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt. Per hoc quod dicit Aspiciens, significat Euangelista, quod manifesto oculo timidam eorum mentem mitigauit. R E M I. Non autem hoc sic intelligendum est, quod possibile sit apud Deum, quod diues cupidus auarus & superbus intret in regnum caelorum: sed vt conuertatur & sic intret. C H R Y. in Hom. Neque etiam hoc ideo dicitur, vt respiciamus iactas, & sicut ab impossibilibus abstineas, sed magnitudinem iustitiae considerans infelias, Deum rogans. T R A C T. 9. O R I G E. Audiuerat Petrus uerbum Christi dicentis: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quae habes: Deinde considerauit adolefcentem, cum tristitia abeuntem, & difficultatem diuitum ingrediendi in regnum caelorum: ideo quasi qui non facilius rem consumauerat fiducialiter quaesuit. Est enim minima cum fratre reliquit, sed non minima asstimata sunt apud Deum, considerantem, quoniam ex tanta plenitudine dilectionis illa minima reliquerunt, vt etiam si multas habuissent possessiones, omnia reliquissent. Et puto, quod magis Petrus confidens de affectu suo quam de ipsa quantitate rerum relictarum, fiducialiter interrogauit, unde dicitur: Tunc respondens Petrus dixit ei, ecce nos reliquimus omnia. C H R Y S O. in Hom. Quia omnia o beate Petre? arundinem, rhere, nauigium. Omnia quid em haec dicit, non propter munificentiam, sed vt per interrogationem hao inopem inducat plebem, quia enim dominus dixerat: Si vis perfectus esse, ne dicat aliquis inopem: Quid igitur si non habuero, no postum esse perfectus? Interrogat Petrus, vt tu inops dicas, quoniam in nullo hinc dimittes es. Qui enim claus regni caelorum acceperat, pro his quae ibi sunt iam confidit, & pro orbe terrarum vniuersa interrogat. Intuere autem, & qualiter respondet diligenter scit Christus inquit: etenim Christus duo a diuitem expectijs, dare pauperibus q habebat & sequi se, pp hoc ipse addit: Et secuti sumus te. O R I G. Potest dici Em omnia, quae pater reuolauit Petro esse filium suum, secuti sumus te, iustitiam, sanctificationem, & huiusmodi. Propter hoc quasi uictor athleta interrogat, quae sint premia certaminis. H I E R. Quia ergo non sufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum est: Et secuti sumus te, fecimus quidem quod iussisti, quid ergo nobis dabis praemij? & hoc est quod dicitur: Quis ergo erit nobis? Sequitur: Iesus autem dixit illis. Amen dico uobis, quod vos qui secuti estis me, & H I E R O. Non dicit: Qui reliquistis omnia. Hoc enim & Socrates fecit philosophus, & multi alij diuitias contempserunt. Sed qui secuti estis me, quod proprie Apostolorum est, atque credentium. H I L A. R. Secuti sunt quidem discipuli Christum in regeneratione, i. in lauacro baptismi, in fidei sanctificatione. hac. n. illa regeneratio est quam Apostoli sunt secuti, quam lex indulgere non potuit. H I E R O N Y. Vel aliter debet constitui: Vos qui secuti estis me, sedebitis in regeneratione, id est quando mortui ex corruptione resurgent incorrupti, sedebitis & vos in solijs iudicantium, condemnantes. 12. tribus Israel, quia uobis credentibus illi credere noluerunt. A V G V S T. 20. de Ciui. Dei: Sic.

Cap. 5.

caro nostra regenerabitur per incorruptionem, quemadmodum anima nostra regenerabitur per fidem. C H R Y. super Matth. Futurum enim erat, vt in die iudicij responderent Iudaei: Domine, non te cognouimus filium Dei in corpore constituti. quis hominum videre poterat thesaurum in terra absconditum, solem nubecelum? Respondebat ergo discipulis: Et nos homines sumus rustici, & obsecrari in plebe, vos Sacerdotes & Scribae, sed in nobis bona uoluntas facta est quasi lucerna rusticitatis nostrae, in uobis autem malitia facta est quasi caligo scientiae uestrae. C H R Y. in Hom. Propter autem hoc non dicit: Et gentes & orbem terrarum, sed tribus Israel, quia in eisdem erant educati, & legibus & consuetudinibus Apostoli & Iudaei. Cum ergo dixerint Iudaei, quoniam propter hoc non potuimus credere Christo, quia lex prohibuit, discipuli in medium inducerentur, qui eandem uiscerum legem. Sed dicit aliquis: Quid magnum promissit eis, si id quod Nimita habet, & regina Aultri, hoc & ipsi habebit? Maxima quidem alia praemia ante & post eis promittit sed & hic occulte insinuat aliquid plus illis. De illis enim simpliciter dixit, p furgent & condemnabunt generationem hanc, de his autem: Cum sederit filius hominis, sedebitis & vos. Manifestum est ergo, quod contregabit & communicabunt in gloria illa, honorem enim & gloriam ineffabilem significauit per thronos. Qualiter autem haec promissio completa est, numquid enim & Iudas sedebit nequaquam. Lex enim a Domino posita est per Hieremia prophetam, loquitur super gentem & regnum, vt edificem & plantem illud: sed si fecerit malum in conspectu meo, ponerebo & ego de bonis quae locutus sum, vt facerem eis, quasi dicat. Si indignos seipsum promissionem faciant, non adhuc faciam quod promisi. Indignum autem seipsum principatu Iudas ostendit, & propter hoc tunc loquens discipulis, non simpliciter eis promissit, neque enim dicit: Vos sedebitis, sed adiunxit. Qui secuti estis me, vt & hinc Iudam excludat, & eos qui postea futuri erant attraheret. non enim ad illos solos dictum est, neque ad Iudam iam indignum esse sum. H I L A. R. Sequela ergo Christi Apostolos super 12. thronos iudicandos 12. tribus Israel, in 12. Patriarcharum gloriam copulauit. A V G V S T. 20. de Ciuitate Dei: Ex hoc enim loco discimus, cum suis discipulis iudicaturum Iesum, unde & alibi Iudaei dicit: Ideo iudicet vestri erunt, nec quoniam super duodecim sedes sedebitis esse ait, 12. solos homines, cum ipso iudicaturus putare debemus. Duodenario quippe numero vniuersa caedam significata est iudicantium multitudo, propter duas partes numeri septenarij quo significatur plerumque vniuersas, quae due partes, id est tres & quatuor per altera multiplicatae, 7. facit, alioquin quoniam in locum Iudae traditoris, Apostolum Mattheum legimus ordinatum. Apostolus Paulus, qui plus illis omnibus laborauit, ubi ad iudicandum sedere non habebit, qui profecto cum alijs sanctis ad numerum iudicium se pertinere demonstrat, cum dicit: Nescitis, quia Angelos iudicabimus? A V G. in lib. de Penitentia: In hoc ergo numero iudicantium omnes intelliguntur, qui propter euangelium suum omnia dimiserunt, & secuti sunt Dominum. G R E G O. 10. Mora. Quisquis enim stimulo diuini amoris excitatus hic possessa reliquerit, illic proculdubio culmen iudicarij potestatis obtinebit, vt simul tunc iudex, eum iudice ueniat, qui nunc consideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat. A V G. 20. de Ciuitate Dei: De ipsis quoque iudicandis, in hoc numero duodecimo, similis causa est. non enim quia dictum est: Iudicantes duodecim tribus Israel, tribus leui quae tredecim est, ab eis iudicanda non erit, aut solum illum populum, non etiam gentes ceteras iudicabunt. C H R Y. super Matthe. Vel per hoc quod dicitur: In regeneratione, praemittit Christus tempus Christianitatis futurae post ascensionem suam, quando homines regenerantur per baptismum, & illud est tempus, quando Christus sederit in sede maiestatis suae. Et uide, quia non de tempore futuri iudicij dicit, sed de uocatione gentium vniuersarum. non enim dicit: Cum uenerit filius hominis sedens super sedem maiestatis suae, sed in regeneratione cum sederit in sede maiestatis suae. Quod ex tunc fiat, ex quo gentes credere ceperant in Christum, secundum illud Psalmi: Regnabit dominus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam suam. Et extunc Apostoli sederunt super duodecim thronos, in omnibus Christianis, omnes enim Christianus, qui suscipit uerbum Petri, thronus sit Petri, & sic de alijs Apostolis, sedent ergo Apostoli in his thronis, in duodecim partes distinctis, secundum differentias animarum & diuersitates cordium, quos solus Deus cognoscit. Sicut enim Iudaeorum populus, in duodecim tribus

Cap. 5.

Cap. 30.

Cap. 5.

fuit

fuit diuisus, sic & vniuersus populus Christianus diuidit in duo- decim tribus, vt quaedam anima sint de tribu Rubé, & sic de alijs, propter diuersas virtutes. Non enim omnes gratia in omnibus aequaliter sunt, sed vnus praecedit in ista, alius in illa. Et sic Apo- stoli iudicabant duodecim tribus Israel, id est omnes Iudaeos, p hoc quod verbum Apostolorum est a ge- tibus receptum. Om- nes autem Christia- ni sunt quidem duo- decim sedes Aposto- lorum, sed vna sedes Christi. Christi enim omnes virtutes sunt quasi vna sedes, quia in omni virtute a- qualiter ipse solus p- fecus est. vniuersusq; et Apostolorum in aliquo bono speciali fit perfectior, vt Petrus in fide: ideo Petrus requisit in fide, Ioan- nes in innocentia, & sic de alijs, & quod de retributione Aposto- lis in hoc mundo danda Christus loquatur, demonstrat quod fe- quit. Et om. qui reli. do. vel fra. Si enim in hoc saeculo centuplum recipiunt, sine dubio & Apostolorum etiam in hoc saeculo merces futura promittebatur. CHRYSO. in Hom. Vel discipulis promittit futura, quia excelsiores erant iam, & nihil praesentium quaerebant, alijs autem qua sunt hic repromittit. ORIGEN. Vel aliter: Siquis reliquerit omnia, & secutus fuerit Christum, quae promissa sunt Petro, & ipse recipiet. Si autem non omnia re- liq; sed quaedam q specialiter referuntur, hic multiplicia recipiet, & vitam possidebit aeternam. HIERO. Ex occasione autem huius sententiae, quidam introducunt mille annos post resurre- ctionem, dicentes: Tunc nobis centuplum omnium rerum quas dimisimus, & vitam aeternam esse reddendam, quod si in caeteris di- gna sit promissio, in vxoribus apparatus turpitudine, vt qui vnam p- donario dimiserit, centum recipiat in futuro. Sensus igitur iste est: Qui carnalia pro salute dimiserit, spiritualia recipiet, quae co- paratione & merito sui, quasi paruo numero centenarius nume- rus co- pararetur. ORI. Sed in hoc saeculo, quia pro fratribus carnalibus, multos inuenit fratres secundum fidem, sic & paren- tes, omnes Episcopos & Presbyteros & filios, oannes zratem filio- rum habentes. Sunt autem & angeli fratres & sorores omnes, quae exhibuerunt se Christo virgines castas, tam ista, quae nunc habent in terris, quam ille quae iam viuunt in caelis. Agros autem, & domos multiplices intellige in requie paradisi & ciuitate Dei: su- per haec autem omnia possidebunt vitam aeternam. AVG. 2o. de Ciuitate Dei, hoc etiam quod hic dicitur: Centuplum accipiet, exponens quodammodo Apostolus ait. Quasi nihil habentes & omnia possidentes. Centum enim, pro ipsa vniuersitate ponitur aliquando. HIERONYMVVS. quod autem dicit: Qui reli. fra. congruit illi sententia qua dixerat: Veni separare hominem a patre suo. Qui enim propter fidem Christi ad praedi- cationem Euangelij omnes affectus contempserunt, atque diuitias & saeculi voluptates, isti centuplum accipient, & vitam aeternam possidebunt. CHRYSOSTO. in Hom. Cum autem di- citi: Qui reli. vxorem. non hoc ait, vt simpliciter nuptiae diuellantur, sed vt omnibus praferamus fidei pietatem. Videtur autem mihi, & perfectionis tempus occulte insinuare, quia enim multi futuri erant, filios ad impietatem trahentes, cum hoc acciderit, ne- que pro patribus neque pro viris habeantur. RABA. Verum, quia multi virtutum studia, non eadem qua incipiunt intentione pietatis consummant, sed vel tepescunt vel accelerare labuntur. Sequitur: Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ORIGEN. Per hoc exhortatur eos, qui nuper accedunt ad verbum diuinum, vt festinent ad perfectum ascendere pra mul- tis, qui videntur senuisse in fide. Potest etiam hic sensus destrue- re eos qui gloriantur, eo quod Christianis parentibus, sunt enutri- ti in ipsa Christianitate, neque pusillanimes sunt, quod Christiani- tatis dogmata nouissime receperint. Habet etiam alium intelle- ctum, vt sint primi Israelitae, qui facti sunt nouissimi ppter infide- litatem, Genes autem nouissimi, primi. Caute autem dicit: Multi. Non enim omnes primi, erunt nouissimi, nec omnes nouissimi, pri- mi. Adhuc autem multi hominum, qui natura nouissimi sunt ef- ficuntur per vitam angelicam quibusdam angelis superiores, & quidam angeli qui fuerunt primi, facti sunt nouissimi propter cul- pam. REMIGIVS. Potest etiam specialiter referri ad tri- stitiam diuitis, qui primus videbatur, legis praepcepta implendo, sed quia terrena substantia praerulit Deo, nouissimus factus est. Scii vero Apsti nouissimi videbantur, sed relinquendo oia per humili- tatis gratiam, facti sunt primi. Sunt etiam plurimi, qui post studia honorum operum a bonis operibus desierunt, & cum fuerint pri- mi, sunt nouissimi.

Cap. 7.

CAP. XX.

REMIGIVS. Quia dixerat dominus: Multi erunt primi nouissimi, & nouissimi primi, vt hanc sententiam confirmaret, subiunxit similitudinem dicens: Simile est regnum caelorum homini patriarchis. CHRYSO. super Matth. Homo paterfamilias Chri- stus est, cui caeli & ter- ra, quasi vna est domus. Familia autem caele- stium & terrestrium, & inferiorum creatu- rarum, vinea autem eius iustitia est, i qua diuersa species iusti- tiarum positae sunt quasi vites: puta man- suetudo, castitas, patientia, caeterq; virtutes, quae omnes generali- ter iustitia appellatur, homines autem vinee cultores ponuntur. Vnde dicitur: Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Deus enim iustitiam suam dedit in sensibus nostris, non propter suam utilitatem, sed propter nostram. Scitote ergo, quia mercenarij sumus conducti. Sicut ergo nemo ideo con- ducit mercenarium, vt hoc solum faciat quod mandatur, sic & nos, non ideo vocati sumus a Christo, vt haec solum operemur quae ad nostrum pertinent vsum, sed ad gloriam Dei, & sicut mercena- rii prius aspiciat opus suum, deinde quotidianum cibum, sic & nos primu debemus aspiciere, quae ad gloriam Dei pertinent, deinde q ad nostram utilitatem. Et sicut mercenarij totam diem circa domini opus impendunt, vniam tempore horam circa vnam cibum, sic & nos omne tempus vire nostrae debemus impendere circa gloria Dei, modicam autem partem circa vsum nostrum terrenis. Et sicut mercenarij ea die, qua opus no fecerit, erubescit intrare in domum & petere panem, quomodo tu non confunderis intrare in Ecclesiam, & stare ante conspectum Dei, quando nihil bonum in conspectu Dei gessisti? GREGO. in Hom. Vel paterfamilias, id est conditor noster habet vineam, vniuersam, scilicet Ecclesiam, quae ab Abel iusto, vsque ad vltimum electum, qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit. Ad erudiendam autem dominus plebem suam, quasi ad excolendam vineam suam, nullo tempore desinit operarios mittere, quia & pri- per patres, & postmodum per legis doctores, deinde per Prophe- tas, ad extremum vero per Apostolos, quasi per operarios in vinee cultum laborauit, quamuis in quolibet modulo vel mensura quis- quis cum fide recta bonae actionis exiit, huius vinee operarius fuit. ORIGEN. Totum autem hoc saeculum praesens, vnam die- dicere possumus, magnum quidem, quantum ad nos, modicum au- tem, quantum ad Dei vitam. GREGO. in Hom. Mane autem mundi fuit etas ab Adam vsque ad Noe. Et ideo d: Quod exiit primo mane conducere operarios in vineam suam, & modum co- ductiois subiungit dicens: Conuentio enim facta cum ope- rarijs ex dena. diurno. ORIGEN. Salutis autem arbitror nome- esse denarium. REMIGIVS. Denarius enim dicitur, qui antiqui- tus pro 10. nummis imputabatur, & figuram Regis habet. Recte ergo per denarium designatur obseruati decalogi praemium. pul- chre ergo dicit: Conuentio facta cum denarijs dicitur: vniuersis- que in agro sanctae Ecclesiae, pro spe futurae remunerationis laborat. GREGO. Tertia vero hora a Noe fuit vsque ad Abraham, de qua dicitur: Et egressus circa horam tertiam vidit alios in foro stantes ociosos. ORIGEN. Forum autem est, quicquid est ex- tra vinea, id est extra Ecclesiam Christi. CHRYSO. super Matr. In hoc enim mundo vendendo & emendo viuunt homines, & in uicem sibi fraudem facientes, vitam suam sustentant. GREGO. Qui autem sibi viuit, qui carnis suae voluptatibus pacitur, recte ociosus arguitur, quia fructu diuini operis non fectatur. CHRYSO. super Matth. Vel ociosi sunt peccatores, illi enim mortui dicuntur. ociosus autem est, qui opus Dei non operatur. Vis ergo non esse ociosus? non aliena tollas, & de tuis des, & operatus es in vinea Domini, misericordiam vitem colens. Sequitur: Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam. Nota, quod folis primis conuenit spe- cialiter dare denarium, alios autem sub incerto pacto conduxit di- cens: Quod iustum fuerit dabo vobis. Sciens enim dominus, quia praenariatus fuerat Adam, & omnes postmodum in diluui- o erant perituri, certum fecit pactum ad eum, neq; dicit ideo se ne- glexisse iustitiam, quia nesciebat, quae praemia fuerat receperunt. Iis autem non fecit pactum, quia tantum paratus est retribuere, quantum mercenarij recipere non sperabant. ORIGEN. Vel operarios tertie hore non inuocauit ad totum opus, quicquid autem poterunt operari, suo arbitrio seruauit. Poterant enim a qua- le opus facere in vinea eius, qui ex mane sunt operati, quicumque in tempore breui, volebant operantem virtutem ad opus exten- dere, quae ante non fuerat operata. GREGOR. Sexta quoq; hora

CAPVT XX.

Simile est regnum cae- lorum homini patriarchis, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione au- tem facta cum operarijs ex de-

no. ca. 19. Tra. 10. Ho. ca. 19. Ibid. Cap. 24. Ho. ca. 19. Ho. ca. 19. Cap. 26. Ho. 19. ipa

hora, est ab Abraham vsque ad Moysen. Nona est a Moysen vsque ad aduentum domini. vnde sequitur: Iterum autem exiit circa sex- tam & nonam horam, & fecit similitudinem. CHRYSO. super Matth. Ideo autem conuincit sextam & nonam, quia in sexta & nona ge- nerationem vocavit Iudaeorum, & frequentavit cum hominibus

disponere testamenta quasi definitio salutis omni tempore iam appropinquante. GREGO. Vnde ci- ma vero hora est ab aduentu domini, vsq; ad finem mundi. Ope- ratio ergo mane, ho- ra tertia, sexta & nona, & antiquus ille & Hebraicus populus designatur, qui in ele- ctis suis ab ipso mun- di exordio, dum recta fide Deum studuit co- lere, quasi non defici- t in vinee cultura la- borare, ad vndecima- vero gentes vocan- tur. vnde sequitur: Et circ. vndecima ve-

ro exiit, & inuenit alios stantes, & dixit illis: Quid hic statis tora die ociosi? Qui enim tranfido tam longo mundi tempore, pro- vite sua laborare neglexerant, quasi tota die ociosi stabant: sed pen- sate, quid in quibus responderat. Sequitur enim: Dicit ei, quia ne- mos nos conduxit. Nullus quippe ad eos Patriarcha, nullus Pro- pheta ad eos venerat. & quid est dicere: Nemo nos conduxit, nisi vite nobis nemo viam praedicauit? CHRYSO. super Matthae. Quae est enim conductio nostra, & conductionis merces? promissio vitae aeternae: Genes enim solg, neque Deum sciebant, neq; Dei promissa. HILAR. Hi igitur mittuntur ad vineam, vnde fe- quitur: Dixit eis: Ite & vos in vineam meam. Postquam au- tem operis diurni ratio reddita est, ad remunerationis tempus op- portum dicitur: Cum autem fero factum esset, hoc est cum dies totius mundi ad vesperas consummationis inclinatus esset. CHRYSO. super Matthea. Considera quia fero, non alio mane mercedem reddo: ergo adhuc stante saeculo isto iudicium est futu- rum, & vnicuique merces sua reddenda, & hoc propter duas ra- tionem. Prima est, quia ipsa beatitudo facta est merces iusticie: ideo non in illo saeculo sciudicium, sed ante illud. Deinde an- te aduentum dei illius praemititur iudicium: ne videant peccatores dei illius beatitudinem. Sequitur: Dicit dominus procura- tori suo, filiis Spiritu sancto. GLO. Veli volueris, dicit pa- ter filio, qui ad Patrem operatur per Filium, & filius per Spiritum sanctum, non propter aliquam differentiam substantiae, sed dignitatis. ORIGEN. Vel dicit dominus procuratori suo, id est angelis ange- lorum, qui super mercedem retribuendam est positus, siue aliquid ex multis procuratoribus, secundum quod scriptum est: Sub quator- ribus & tutoribus de heredem in tempore quo paruulus est. REMIGIVS. Vnde dominus Iesus Christus, ipse est paterfamilias & vi- nec procurator, sicut & ipse est & ostium & ostiarius. Ipse enim est venturus ad iudicium, vt vnicuique reddat, secundum quod gessit. Vocat ergo operarios, & reddit illis mercedem, quando om- nes congregabuntur in iudicio, vt vnusquisque accipiat secundum opera sua. ORIGEN. Primi autem operarij, testimonium haben- tes, per fidem non acceperunt Dei promissionem, pro nobis aliqd melius prospiciente paterfamilias, vt non sine nobis pericantur. Et quia misericordiam consecuti sumus, primi mercedem spera- mus accipere, qui sumus Christi post nos autem, qui ante nos ope- rati sunt, & ideo dicitur: Vocat operarios, & reddet illis mercedem suam, in ea noui vsque ad primos. CHRYSO. super Matthea. Semper enim liberentur aliquid damus illis, quibus gratis dona- mits, quia pro solo nostro honore donamus. Ergo omnibus san- ctis Deus reddens mercedem, iustus ostenditur, & gentibus autem dans, misericors, dicitur Apolo: Genes autem super misericor- diam honorat Deum, & ideo dicitur: Incipiens a nouissimis vsq; ad primos. Aut certe vsq; ad primos, quia inest misericordiam suam, primum nouissimis, & indignioribus reddit mercedem, po- stea primis, nimia enim misericordia ordinem no aspexit. AVG. de Spiritu & littera: Vel ideo velat priores reperierunt minores, quia minores ditati sunt. Sequitur: Cum venissent autem, qui cit- ca vndecimam horam venerant. GREGO. Eludem denarij autem accipiunt, qui laborauerunt ad vndecimam (quem expectauerunt toto desiderio) & qui laborauerunt ad primam, quia a qualis vite aeternae retributionem sortiti sunt, est his quibus iniurio mandu vorati fuerant, hi qui in fine mundi ad Deum venerunt. CHRYSO. su-

Homi 61.

Ho. ca. 19.

Tra. 10.

Ho. ca. 19.

Ibid.

Cap. 24.

Ho. ca. 19.

Ho. ca. 19.

per Matth. Non autem iniuste, nam & qui in prima parte saeculi natus est, & non amplius vixit quam statum tempus vite suae, & quid illi nocuit, si post illius exitum mundus fletit? & qui circa finem nascuntur non minus viuent quam dies qui numerati sunt eis. & quid illis prodest ad compendium laboris, si cito mundus finitur, cum pensum vite suae compleant ante mundum? Dein de non est in homine quado nascatur prius aut postea: sed pote- stas diuina. Nec ille quidem sibi priorem debet locum defende- re, qui prius natus est, nec ille contemptibi- lior debet esse, qui po- stea. Sequitur: Et ac- ci- pientes, murmurabant aduersus patremfamilias dicentes: Hi no uissimi vna hora fecerunt, & pa- res illos nobis fecisti, qui porta- uimus pondus diei & aestus? At ille respondens vni eorum, dixit:

neque procuratori suo: Voca opera- rios, & redde illis mercedem suam, & incipiens a nouissimis vsque ad primos. Cum venissent ergo, qui circa vndecimam horam ve- nerant, acceperunt singulos de- narios. Venientes autem & pri- mi, arbitrati sunt q plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et ac- ci- pientes, murmurabant aduersus patremfamilias dicentes: Hi no uissimi vna hora fecerunt, & pa- res illos nobis fecisti, qui porta- uimus pondus diei & aestus? At ille respondens vni eorum, dixit: Quid est quod dicunt, Portauimus pondus diei & aestus? quia scia- licet magna est nobis virtus ad faciendam iustitiam, cognoscere prope esse finem mundi. Vnde & Christus nos armas, dicebat: Ap- propinquet regnum caelorum. Illis autem infirmitas erat, scire mundi spatia esse longinqua, quamuis ergo non per omne saecula vixerint: tamen totius saeculi grauamina pertulisse videntur, aut pondus totius diei dicit in eorum legis mandata, quia autem ven- tem erroris tentationem quam constabant spiritus maligni in eos, ad emulationem gentium eos irritantes, a quibus omnibus genti- bus liberi exierunt Christo credentes, & per compendium gratiae ad plenum saluati. GREGO. Vel pondus diei & aestus ferre, est per longioris vite tempora carnis suae calore fatigari. Sed po- test queri, quomodo murmurare dicitur, qui ad regnum vocan- tur? caelorum etenim regnum nullus qui murmurat accipit, nul- lus qui accipit murmurare potest. CHRYSO. in Hom. Non au- tem oportet ea, quae in parabola sunt, secundum totum quod di- citur inuestigare, sed intentionem, propter quam composita est in- telligere, & nihil ultra scrutari. Non ergo inducit hoc, vt ostendat aliquos esse inuidia morsos, sed vt ostendat hos tanto potius esse honore, quod & inuidiam alijs poterat generare. GREGO. Vel quia antiqui patres vsque ad aduentum Domini, quantumlibet iuste vixerant, dicit ad regnum non sunt, eorum hoc ipsum mur- murasse est. Nos autem qui ad vndecimam venimus, post laborem non murmuramus, quia post mediatoris aduentum in hoc mun- do venientes, ad regnum duemur mox vt de corpore eximus. HIERO. Vel omnium retrovatio gentilibus inuidet, & in eu- gelij torqueatur gratia. HILAR. Et secundum insolentiam po- puli iam sub Moysen contumacis hoc murmur operantium est. Se- quitur: At ille respondens vni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. REMIGIVS. Per hunc vnum possunt intelligi omnes, qui ex Iudaeis crederunt, quos amicos propter fidem nominat. CHRYSO. super Matthea. Non autem dolebant quasi defraudati de mercede sua: sed quia illi amplius quam merebantur, acceperant. Sic enim dolent inuidi, quado alteri aliquid additur, quasi eis sub- strahatur, ex quo patet, quod ex vana gloria nascitur inuidia: Ideo enim dolet esse secundus, quia desiderat esse prior: & ideo inuidia- motum remouet dicens: Non ex denario conuenisti mecum? HIERO. Denarius figuram Regis habet. Recepit ergo merce- dem quam tibi promiseram, hoc est imaginem & similitudinem meam, quid quaeris amplius? & non tam ipse plus accipere, quam alium nihil accipere desideras. Tolle quod tuum est, & vade. REMIGIVS. Id est, recipie mercedem tuam, & vade in gloriam. Vo- lo autem & huic nouissimo, id est gentili populo dare, secundum meritum, sicut & tibi, non incredibiliter potest quis arbitrari, hunc nouissimum esse Apostolum Paulum, qui vna hora operatus est, & similiter omnes qui ante eum fuerunt AVG. de Sancta Virgi. Quia vero ipsa vita aeterna pariter erit omnibus sanctis aequalis, denarius omnibus est attributus, qui est omnium merces, quia vero in ipsa vita aeterna diuinitate fulgebunt lumina meritorum, multae mansiones sunt apud patrem, ac in denario quidem impari non viuet alius alio prolixius. In multis aie mansionibus honoratur alius alio clarus. GREGO. Et quia

Cap. 26. Ho. 19. ipa

Hom. 19.

Hom. 65.

Hom. 19.

Hom. 19.

Hom. 19.

Cap. 26.

Hom. 19.